

BEN ORADAYDIM!..

© Ayşe Teymuroğlu; Guilin, Çin

Gezmeye olan merakın yaygınlaşmasında fotoğrafın bulunuşunun katkısı yadsınamaz bir gerçek. İnsanın fotoğraflarda gördüğü yerlere gitmek, gittiği yerleri görüntülemek ya da "bakın, ben de oradaydım" demek isteği vazgeçilmez bir belgeleme aracına dönüştürdü fotoğrafı. Çoğumuz için gördüklerimizi, yaptıklarımızı, kısaca yaşadıklarımızı gelecekte anımsayı kolaylaştıran, etkinliklerimizi daha çekici, daha heyecanlı hale getiren ve kalıcı kılan bir uğraş fotoğraf çekmek. Bu yüzden hemen hepimizin özellikle tatile çıkarken "yanımızda götürülecekler listesi"nde fotoğraf makineleri ve filmler de yer alır. Büyük heyecanlarla bir an önce görebilmeyi istediğimiz anı fotoğrafları, çekim sırasında farkında olmadan yapılan basit hatalar nedeniyle bazen düş kırıklığına uğratsalar da, fotoğraf çekimi konusunda bazı temel bilgiler edinmek, çekim sırasında biraz özen göstermek fotoğrafların beklendiği gibi olmasını sağlar.

Fotoğrafın çok içinde olanlar, anı fotoğraflarını pek önemsemez, değer vermezler. Nedeni basit: Anı fotoğrafları, ustaların aradığı "biçim ve öz"den genellikle yoksundur. Çoğu zaman yaşadıklarımızı belgelerken, tanımadığımız, bilmediğimiz kişilerden yardım alırız. İsteğimiz, o kişinin biran önce deklanşöre basarak, bizi, çevremizi ve yaşadığımız o en küçük zaman birimini fotoğraf karesine hapsedmesidir. Kişi fotoğraf çekmeyi bilen biriye, kendinizi şanslı sayabilirsiniz; aksi halde duyulacak pişmanlıkların pek yararı yok. Tanımadıklara fotoğraf

çektirirken, fotoğraf çekim bilgisine sahip olup olmadığını merak etmeyiz. Bu meraksızlığımızın altında kullandığımız makinenin becerilerine olan inancımız yatar. "Fotoğraf makineleri herşeyi yapıyor nasılsa, sadece birinin deklanşöre basması yeterli" diyorsanız, ustaların, bu tür fotoğrafları önemsememesini de yadırgamamalısınız.

Anı fotoğraflarında sıklıkla görme-ye alıştığımız genel yaklaşımlar vardır. Örneğin, bulunduğumuz yerin en ünlü mekânının önüne durup, fotoğraf çektiririz. Sonuç görüntüde bazen

çevremiz tanınsa da, kendimizin bile kendimizi ayırdetmekte zorlanacağı kadar küçük görünürüz; ya da kendimizi kolayca tanıyabiliriz ama, "Bu fotoğraf nerede çekilmişti?" dedirtecek kadar çevre-mekân ilişkisi yok olmuştur. Bu tür olumsuz örnekleri çeşitlendirmek, sayısını artırmak çok kolay. Aslında anı fotoğraflarına da "etkili", "güzel", "hoş" gibi nitelermeler kazandırmak, fotografik olarak da değer katmak olası.

İster anı, ister başka amaçlarla olsun, fotoğraf çekmeye başlamadan önce dikkat etmek zorunda olduğumuz

önemli, uygulanması zor olmayan çeşitli ayrıntılar var. Bulunulan mekândan başlayarak, mevsime, çevre ve ışık koşullarına, yapılan görüntü düzenlemesine, kullanılacak fotoğraf makinesine, hatta kullanılan filmin niteliğine kadar pek çok unsur fotoğrafın, hem içerik hem de biçiminde etkili olur. Fotoğrafla salt anıları görüntülemek düzeyinde ilgilyseniz, görüntü düzenlemeyi başarmak teknik ayrıntılardan önce gelir.

Görüntü Düzenleme

Anı fotoğrafı da çekiyor olsanız, görüntünüzün nasıl bir düzenlemeyle sunulacağına dair karar vermek çok önemli. Doğada görüntü düzenlemek, kalabalık mekanlarda, dar sokaklarda ya da, çevresi yeterince geniş olmayan bazı yüksek ya da yaygın alan kaplayan mimari yapılarda, kısaca şehir içinde ve şehre ait unsurlarda görüntü düzenlemekten çok daha kolay olabilir. Örneğin, Ankara'da Atakule'nin önünde, Atakule'yi ve yakınlarınızı aynı fotoğraf karesine yerleştirmek ve bu fotoğrafın etkili olmasını sağlamak, özellikle de kompakt makinelerle bunu yapmaya çalışmak gerçekten çok zor. Atakule'yi fotoğraf karesine sığdırdığınızda yakınlarınız tanınmaz ha-

Zuhal Özer'in albümünden

le gelirken, yakınlarınızı tanınacak hale getirirken de onların nerede olduğunun anlaşılması gibi sonuçlarla karşılaşılabilir.

Yine anı fotoğraflarının düzenlenişinde, özellikle insanların fotoğraflanmasında, görüntülenen insanı saçından, ayakkabısının tümüne kadar, fotoğraf karesi içine sığdırma çabası, minicik yer alması, fotoğraf karesinin tam ortasına yerleştirilmesi gibi eğilimler vardır. Böylesi yaklaşımlar yerine insana yaklaşarak, baş, belden yukarı görüntüler yeğlenerek, çevre mekan ilişkileri de daha dikkatli kurulabilir. Ya da gidip gördüğünüz yerlerin kanıtı olarak panoramik görüntüler yerine, bulunduğunuz yerin sembolleri

olan nesnelere bulup çıkarmak ve onları görüntülemek daha yerinde yaklaşımlar olabilir. Panoramik şehir görüntüleri, genellikle çok uzaktan çekilirler. Bu yüzden, şehrin kendine özgü özelliklerini genellikle veremezler. Bu tür fotoğraflarda farklı şehirleri ayırtmak zorlaşır. Örneğin, Ankara'nın, kent dokusunun anlaşılmasını engelleyen panoramik görüntüsü yerine, Anıtkabir, Atakule gibi sembollerini fotoğraflamak daha uygun bir seçim olabilir.

Görüntü düzenlemenin ilk adımı, bulunduğunuz yeri dikkatlice gözden geçirmek ve ışık koşullarını değerlendirmektir. Sonra çekim alanına, çekim alanındaki nesnelere birbiriyle

Anılarımızı tazelemek için baktığımız fotoğraflarda kendi görüntümüzün yer alması şart değil. Bulduğumuz yeri anımsatacak iyi fotoğraflara sahip olmak da bir seçim.

© Ayşe Teymuroğlu

Zuhal Özer'in albümünden

Zuhal Özer'in albümünden

Şehirlerin, anlaşılması zor genel görüntüsü yerine, şehrin özelliğini yansıtan bir bölgesini görüntülemek, o şehri daha kolay anımsatır. Genel görünüm, bazen birbirine çok benzer.

© Ayşe Teymuroğlu, Kuala Lumpur, Malezya

olan ilişkilerine dikkat ederek fotoğraf karesine girecek konunun sınırlarını belirlemek gerekir. Özellikle anı fotoğraflarında arka planda yer alan mekanların seçimi, ya da yapılan eylemin öne çıkartılması çok önemli.

Mevsimler ve Işık Koşulları

Fotoğraf teknikleriyle tanışmamış olanlar için makineler her koşulda fotoğraf çeker. Bu yüzden de, "fotoğraf

çektim; ama iyi çıkmadı, sanırım makinem iyi değil" ya da benzer yakınmaları sık duyarız. Oysa fotoğraf çekiminde en belirleyici unsur ışıktır. Işık bütün yıl boyunca günün her anında, mevsime göre farklılıklar gösterir. Diğer mevsimlerin tersine yaz aylarında gün ışığından daha uzun süre yararlanır. Fotoğraf çekmek için sabah saatleri ve öğleden sonra 16:00'dan başlayarak günbatımına kadar olan süre en uygun zaman aralıklarıdır. Bu saatlerde güneş ışınları yeryüzüne daha eğik düşerken, öğle saatleri güneş ışığının

yeryüzüne en dik düştüğü zaman aralığıdır. Yaz aylarında fotoğraf çekmenin en zor yanı öğle saatinde çekim yapmayı başarmak. Güneşin öğle saatlerindeki sert ışık koşulları, gölgeleri ve kontrastı (zıtlık) da artırarak görüntünün etkisini azaltır. Örneğin, öğle saatlerinde, sert gün ışığıyla tepeden aydınlanmış birinin portresini çekerseniz, portresi çekilen kişinin gözlerinde, burnunda ya da çenesinde sert, koyu gölgeler oluşur, yüzündeki çizgiler parlaklaşır; ya da yüksek bir binanın üzerindeki ışık etkileri farklı

Zuhal Özer'in albümünden

Ana konuyu yalınlaştırmak ve öne çıkarmak çekim yapanın olumlu bir tercihidir.

Zuhal Özer'in albümünden

laşabilir, ayrıntılarını aldığınızı sandığınız bir zamanda, binanın gölge altında kalan çoğu yeri sonuç görüntüde siyah bir leke olarak karşınıza çıkarabilir; ya da gölgeden ışık ölçümü yapıldığında gölge alandaki ayrıntılar elde edilebilir; ama bu kez de diğer alanlar bembeyaz lekelerle dönüşebilir. Her durumda da sonuç memnun edici olmaktan uzaktır. Bu nedenle, özellikle insanı içeren kompozisyonların görece daha yakından, ya tümüyle aydınlık ya da tümüyle gölge bir alandaki düzenlemelerle çekilmesi iyi olur.

Sert ışığın yarattığı tek olumsuzluk sert gölgeler ya da yüksek kontrast değil elbette. Renklerde solukluk, ışık lama hataları, mavimsileşme gibi başka sorunlar da ortaya çıkabilir. Sert gün ışığının yarattığı olumsuz etkileri azaltmak için bazı düzenlemeler yapılabilir. Öğle saatlerinde açık havada çekim yapmamak yararlı bir seçim olur. Güçlü gün ışığı kapalı ortamların daha iyi aydınlanmasını sağlar. Bu nedenle öğle saatlerinde açık hava yerine kapalı ortamlarda yapılan çekimler, çok daha başarılı sonuçlanır. Yine de açık havada çekim yapmak zorunda olanlar yardımcı araçlar kullanabilirler. Objektifin önüne kolayca takılabilen bir kutuplayıcı (polarize) filtre, renkleri canlandırır ve en yararlı araçlardan biri. Kutuplayıcı filtreyi objektifin güneş gözlüğü gibi düşünebilirsiniz. Bu araç, kolayca ayarlanarak uygun renk değerlerine ulaşmayı sağlayan bir etki yaratır. Kutuplayıcı filtre çok daha doygun renkler yaratır; su, cam ya da metal gibi parlak yüzelerde oluşan yansıma ya da parıltıları giderir. Ayrıca güneşe 90°lik açı yapan görüntülerde gökyüzünü koyulaştırır ve bulutları daha parlaklaştırır.

Öğle saatlerindeki mavi gökyüzü, içinde yer alan nesne ya da nesnelerin soğuk ya da sert görünmesine neden olabilecek biçimde görüntünün mavimsileşmesine yol açabilir. Mavimsileşme, bulutlu bir günün sabah saatlerinde de dikkat edilmesi gereken bir sorun. Bu sorundan kurtulmak ve renkleri daha sıcak hale getirebilmek için 81 serisi filtreler olarak adlandırılan renk ısıtıcı filtreler kullanılabilir.

Gün ışığında flaş kullanmak biraz tuhaf görünse de yaz aylarında özellikle sert ışıkta çalışırken flaş kullanmak, sert ışıktan kaynaklanan sert

gölgeleri yumuşatmada yardımcıdır. Çoğu çağdaş fotoğraf makinesinde bulunan flaş sistemi, sert ışık koşullarında çekim yaparken kendiliğinden devreye girer. Ancak bu seçeneği kullanırken dikkatli olmak gerekir; bazen istemediğiniz durumlarda devreye gi-

ren flaş, film karenizin fazla ışıklanmasına yol açıp, iyi görüntüleri kaçırmaya neden olabilir. Ancak flaş kullanırken, fotoğraflanacak nesnenin çok büyük olmaması gerekir.

Yeterli ışık ya da daha iyi ışık koşulları fotoğrafın daha ilginç, daha

Fotoğrafların içinde yer almak istediğimizde, kendi görüntümüzün anlaşılır olmasını da sağlamak zorundayız; aksi halde seçilen mekan içinde bir leke olmaktan kurtulamayız.

Zuhal Özer'in albümünden

Zuhal Özer'in albümünden

Meltem Coşkun'un albümünden

Meltem Coşkun'un albümünden

Öneriler

İster SLR ister kompakt bir makine olsun, makinenizi dikkatle gözden geçirip, çalışıp çalışmadığını denetleyin. Bayat olmayan yeni piller ve uygun bir film takmayı unutmayın.

Fotoğraf makinenizi vücudunuzun bir parçası gibi düşünüp, çekim sırasında soluğunuzu tutun. Işığın daha az olduğu koşullarda uçayak (tripod) kullanabilirsiniz. Uçayak, fotoğraf makinenizi üzerine koyabileceğiniz yardımcı bir alettir ve makinenizi sallamadan çekim yapmanızı sağlar. Ancak rüzgârlı havalarda uçayağın da devrilebileceğini, bu yüzden makinenizin zarar görebileceğini hep anımsayın.

Fotoğraf çekerken, seçtiğiniz filmle ortamdaki ışık miktarı arasında doğrudan bir ilişki vardır. Işık azaldıkça daha hızlı filmler kullanılmalıdır. Film hızı ISO/DIN denilen değerle gösterilir ve bu değer arttıkça film hızı artar. Çekim yapmak için bol ışıklı yerlerde düşük hızlı, örneğin 100 ASA/DIN değerinde, az ışıklı yerlerde yüksek hızlı, örneğin 400 ASA/DIN değerinde filmler seçebilirsiniz. Yaz aylarında 50 ISO, 64 ISO ya da 100 ISO gibi ışık duyarlılığı düşük yavaş filmler kullanılması sonuçları daha başarılı kılar. Deniz kıyısında ya da çıplak arazilerde yansıma çok artar. Böyle durumlarda film hızı seçimi kadar ışık ölçümü de önem kazanır.

Işığın sert olduğu ya da gölge alanlarla, ışıklı alanların yoğun bir biçimde olduğu ortamlarda hem gölge alandan hem de ışıklı alandan ışık ölçümü yaparak ortalama bir örtücü hızı ya da diyafram değerinde çekim yapmak, beyaz ya da siyaha dönüşecek lekelerden kurtulmayı sağlar.

Fotoğraf makineniz SLR (tek objektif refleks-

li) tipi bir makineyse, yukarıda sözü edilen her yöntemi deneyebilirsiniz. Kompakt fotoğraf makineleriyle bu yöntemleri uygulamanız zorlaşır. Ancak, bu makinelerle yansıtıcı ve flaş kullanabilirsiniz.

Fotoğraf makinesinin korunması ayrı bir özen ister.

Çünkü fotoğraf makineleri, suya, toza, neme dayanıksızdır. Fotoğraf malzemelerinizi su geçirmez ve darbelerle dayanıklı bir çantada taşımakta da yarar var.

Çok sıcak havalarda filmlerinizi ve makinenizi güneş altında açıkta bırakmayın. Filmler kimyasal özellikleri nedeniyle kolayca bozulabilirler. Özellikle makinelerin elektronik parçaları aşırı ısıya duyarlı olabilirler ve kolayca çalışmaz hale gelebilirler.

Çekim işiniz bittiğinde makinenizin pillerini çıkarmayı unutmayın. Sıcaktan etkilenerek makinenin içine akan piller, makinenin onarılamaz biçimde bozulmasına yol açabilirler.

Film alırken son kullanım tarihine mutlaka dikkat edin. Açık ve güneşe maruz kalan raflardan alacağımız filmlere çok güvenmeyin. Bayat ya da bozuk filmler görüntü kalitesini oldukça olumsuz etkiler.

renkli, daha boyutlu, daha güzel olmasını sağlar. Güneşli günlerde, bulutlu ve yağmurlu günlere göre daha iyi fotoğraf elde edebilirsiniz. Bulutlu günlerde de iyi fotoğraf elde etmek olası; ancak bulutların rengi, yoğunluğu gibi başka ayrıntılara dikkat et-

mek gerekir. Böyle günlerde gölgeler azaldığından ışık, fotoğrafın her yerine eşit dağılır. Güneşli günlerde çekilen fotoğraflardaki gölgeler ışığın değişik etkilerini ortaya çıkarır.

Işığın yetersiz olduğu ortamlarda, konuyu aydınlatarak fotoğrafın çekil-

Zuhal Özer'in albümünden

Meltem Coşkun'un albümünden

Fotoğraf çekerken yapacağımız basit düzenlemelerle, daha iyi fotoğraflar elde edebiliriz.

Sertaç Esin'in albümünden

Tanımadığımız kişilere fotoğraf çekirmek, genellikle düş kırıklığı yaratır.

Sertaç Esin'in albümünden

mesine yardımcı olan flaşı kullanınız. Birçok otomatik makinede kendiliğinden devreye giren bir flaş vardır. Ancak flaş gözümüzün gördüğü her yeri aydınlatamaz; genellikle, makinenin tipine göre ortalama 1,2 - 6 m arasındaki bir uzaklığın aydınlanmasına yardımcı olur. Bu nedenle, kompakt makinelerle çalışırken, özellikle akşamüstü ya da gece, güzel bir manzara önünde fotoğraf çekerken kullanılan flaşın, manzaranın film karesi üzerine düşmesini sağlayacağını beklemek hantal kurmak olur.

Serpil Yıldız

Kaynaklar

<http://photosoc.wellington.net.nz/articles/summer.htm>

<http://www.agfanet.com/>

Hedgecoe, J; The Photographers Handbook, Ebury Press, London, 1992

Freeman, M.; The Encyclopedia of Practical Photography, Tiger Books International, 1992